

Temat

Zmiana sensu życia, wartości i tożsamości kobiet realizujących macierzyństwo w warunkach izolacji penitencjarnej.

Wstęp

Badania dotyczące penitencjarnego macierzyństwa są nieliczne, a większość z nich ma charakter jakościowy a zatem nie weryfikują one danych ilościowych na poziomie istotności statystycznych. Przeprowadzone badania są pierwszymi i dotychczas jedynymi w kraju i prawdopodobnie na świecie uwzględniającymi dużą populację penitencjarnych matek, czyli wszystkie kobiety, które urodziły i wychowywały dziecko warunkach izolacji penitencjarnej w Polsce w 2021 roku.

Macierzyństwo jest rozumiane jako wyzwanie życiowe i punkt zwrotny w życiu kobiety. Niezależnie od indywidualnej oceny własnego macierzyństwa – czy to pozytywnej czy negatywnej – jest stresorem, wiąże się z dużym obciążeniem emocjonalnym i uruchamia wiele przekształceń w strukturach psychologicznych kobiety i jej relacjach ze środowiskiem społecznym. Macierzyństwo zmienia status społeczny kobiety, postrzeganie własnej osoby przez kobietę ale też zmienia jej sposób postrzegania świata w związku z restrukturalizacją doświadczenia.

Teza, że zmiany w kontekście życia pozostają we współzależności ze zmianami struktur psychologicznych znajduje potwierdzenie w pracach wybitnych psychologów i socjologów (por. Szacki, 2002; Bronfenbrenner, Morris, 2006; Lerner, Schmidt Callina, 2014). W odniesieniu do tematu podjętego w opisywanym projekcie wspomniane zmiany kontekstu życia obejmują nową rolę społeczną matki, oczekiwania i zadania z nią powiązane uruchomione przez urodzenie dziecka i podjęcie opieki nad nim oraz nową rolę społeczną kobiety osadzonej w zakładzie karnym i przepisy regulujące jej pełnienie. W konsekwencji współwystępowania zdarzeń krytycznych, a mianowicie ciąży i porodu oraz kary izolacji społecznej (osadzenia) w czasie (okres odbywania kary) i przestrzeni (zakład penitencjarny) zachodzi duże prawdopodobieństwo, że w strukturach psychologicznych kobiety uruchomione zostają zmiany przyczyniające się do przebudowy koncepcji siebie i drogi życiowej w przyszłości, które obejmują odnalezienie nowego sensu życia, restrukturalizację hierarchii wartości i tożsamości. Takie oczekiwania znalazły swój wyraz w hipotezach badawczych.

Założono, że sytuacja kobiet realizujących role macierzyńskie w warunkach izolacji penitencjarnej jest szczególnie trudna ze względu na konieczność jednoczesnej realizacji drugiej roli, jaką jest rola osoby odbywającej karę więzienia (więźniarki). Oczekiwano, że w efekcie podjęcia obu ról zachodzą zmiany obejmujące wiele konstruktów psychologicznych.

Wyniki badań mają walor aplikacyjny i stanowią podstawę do zaprojektowania oddziaływań resocjalizacyjnych względem kobiet – matek odbywających karę pozbawienia wolności i jednocześnie opiekujących się swym dzieckiem, jak i względem innych osadzonych kobiet stanowiących w projekcie grupę porównawczą.

Cel

Celem głównym badania było poznanie sensu życia, wartości i tożsamości kobiet realizujących macierzyństwo w warunkach penitencjarnych i ich zmian w czasie sprawowania opieki nad dzieckiem.

Metoda

W projekcie zrealizowano badania longitudinalne obejmujące dwa pomiary: w czasie t1 (przed urodzeniem dziecka) i t2 (po urodzeniu). Ze względu na oczekiwania dotyczące zmian sensu życia, wartości i tożsamości kobiet realizujących macierzyństwo w warunkach penitencjarnych - podjęto badania o charakterze porównawczym, które obejmowały dwie grupy kobiet: grupę badanych matek (GM – kobiety odbywające karę pozbawienia wolności w czasie ciąży a następnie wychowujące dzieci w warunkach izolacji penitencjarnej; N=81) i grupę porównawczą (GP – kobiety pozbawione wolności, posiadające dzieci, odbywające karę w tzw. zwykłych oddziałach mieszkalnych; N=80). Dobór osób do badań miał charakter celowy. Do grupy badanych matek włączono kobiety osadzone spełniające kryteria włączenia w 2021 r. Jako kryterium wykluczenia przyjęto rozpoznanie depresji poporodowej ze względu na specyfikę funkcjonowania matki, w tym wywiązywanie się z opieki nad dzieckiem (Lutkiewicz, Bielelinik, Cieślak, Bidzan, 2020).

Badania zrealizowano w na terenie Zakładu Karnego nr 1 w Grudziądzu. Jest to jedyna w Polsce jednostka penitencjarna, w której jest realizowana opieka ginekologiczno-położnicza względem kobiet pozbawionych wolności.

W badaniu wykorzystano następujące narzędzia: Kwestionariusz Postaw życiowych

(*Life Attitudes Profile- Revised*) (polska adaptacja: Klamut, 2010), Portretowy Kwestionariusz Wartości PVQ-R3 (*Portrait Value Questionnaire*) autorstwa S. Schwartz (polska adaptacja: Ciecuch, 2012), Skala Wymiarów Rozwoju Tożsamości (*Dimensions of Identity Development Scale*) autorstwa K.Luyckx'a i współautorów (polska adaptacja: Brzezińska, Piotrowski, 2010) oraz analizę akt osobopoznawczych osób badanych.

Wyniki

Wyniki badań potwierdziły, że kobiety rodzące a następnie wychowujące dzieci w warunkach izolacji penitencjarnej, doświadczają zmiany wartości, tożsamości i sensu życia. Znaczącym zmianom ulegają niektóre ze składowych tych konstruktów psychicznych.

Przeprowadzone analizy statystyczne wykazały istotne zmiany we wszystkich wymiarach sensu życia, z wyjątkiem akceptacji śmierci.

Badane matki opiekujące się dziećmi w izolacji doświadczają także zmiany tożsamości na dwóch jej wymiarach, a mianowicie identyfikacji ze zobowiązaniem oraz eksploracji w głąb. Pozostałe wymiary nie ulegają zmianie.

Badane doświadczają również zmian w zakresie preferencji wartości. Istotne zmiany zachodzą w obszarach Osiągnięcia, Hedonizm, Stymulacji, Kierowania sobą w działaniu, Kierowania sobą w myśleniu, Uniwersalizm-tolerancja, Uniwersalizmu ekologicznego, Uniwersalizmu społecznego, Życzliwości-troskliwości, Pokory, Przystosowania do ludzi, Przystosowania do reguł, Tradycji, Bezpieczeństwa społecznego, Bezpieczeństwa osobistego, Prestiżu, Władzy nad zasobami i Władzy nad ludźmi.

Rozpoznano predyktory zmian badanych zmiennych, w tym nasilenia wymiarów tożsamości i sensu życia.

Rozpoznano także znaczenie zmiennych socjodemograficznych uwzględnionych w modelu badań własnych dla konstrukcji tożsamości, sensu życia i struktury preferencji wartości.

Ponadto udało się rozpoznać podobieństwa i różnice tożsamości, sensu życia i struktury preferencji wartości między kobietami – matkami i kobietami z grupy porównawczej - odbywającymi karę pozbawienia wolności, które nie opiekują się w tym czasie swym dzieckiem oraz ich zmian w czasie.

Wnioski

Przeprowadzone analizy statystyczne wykazały istotne zmiany w strukturach psychologicznych kobiet – matek dotyczące wymiarów sensu życia i wymiarów tożsamości oraz liczne zmiany w zakresie preferencji wartości. Rozpoznane zmiany są odmienne niż w grupie kobiet, które odbywają karę pozbawienia wolności nie sprawując w tym czasie opieki nad dzieckiem. Analiza kierunku, zakresu i siły zmian odnotowanych u matek opiekujących się dzieckiem w trakcie odbywania kary więzienia wskazuje na pozytywne oddziaływania macierzyństwa penitencjarnego na struktury psychologiczne kobiety. Na tej podstawie można zakładać szybszą adaptację do kontekstu życia, w którym znajdzie się kobieta po odbyciu kary pozbawienia wolności.

Wyniki badań posiadają wartość aplikacyjną i stanowią podstawę do projektowania oddziaływań resocjalizacyjnych wobec kobiet odbywających kary pozbawienia wolności wraz z dziećmi. Mogą być użyteczne dla modyfikacji programów resocjalizacyjnych pod względem ich dostosowania do rodzaju przestępstwa i kondycji psychospołecznej skazanych kobiet (z uwzględnieniem uzależnień).

Przeprowadzone badania są pierwszymi i dotychczas jedynymi w kraju - i prawdopodobnie na świecie.

Słowa kluczowe

Macierzyństwo penitencjarne, tożsamość, wartości, sens życia, izolacja penitencjarna, zmiana

Summary

Topic: Changing the meaning of life, values and identity of women realizing motherhood in conditions of penitentiary isolation.

Introduction

There are few studies on penitentiary motherhood, and most of them are qualitative in nature, and therefore they do not verify quantitative data at the level of statistical significance. The conducted research is the first and so far the only one in the country, and probably in the world, taking into account a large population of penitentiary mothers, i.e. all women who gave birth to and raised a child in conditions of penitentiary isolation in Poland in 2021.

Motherhood is understood as a life challenge and a turning point in a woman's life. Regardless of the individual assessment of one's own motherhood - whether positive or negative - it is a stressor, it is associated with a large emotional burden and triggers many transformations in a woman's psychological structures and her relations with the social environment. Motherhood changes a woman's social status, her perception of herself, but also changes her way of perceiving the world due to the restructuring of experience. The thesis that changes in the context of life are interdependent with changes in psychological structures is confirmed in the works of eminent psychologists and sociologists (cf. Szacki, 2002; Bronfenbrenner, Morris, 2006; Lerner, Schmidt Callina, 2014). With regard to the topic undertaken in the described project, the aforementioned changes in the context of life include the new social role of the mother, expectations and tasks related to it launched by giving birth to a child and taking care of it, as well as the new social role of a woman imprisoned in prison and the regulations governing its performance. As a consequence of the co-occurrence of critical events, namely pregnancy and childbirth as well as the penalty of social isolation (imprisonment) in time (period of serving the sentence) and space (penitentiary institution), there is a high probability that changes are triggered in the psychological structures of the woman contributing to the reconstruction of the concept of herself and life path in the future, which include finding a new meaning in life, restructuring the hierarchy of values and identity. Such expectations were reflected in the research hypotheses. It was assumed that the situation of women performing maternal roles in conditions of penitentiary isolation is particularly difficult due to the need to simultaneously perform the second role, which is the role of a prisoner. As a result of taking up both roles, changes involving many psychological constructs were expected.

The research results have an application value and are the basis for designing social rehabilitation interactions for women - mothers serving a prison sentence and at the same time taking care of their child, as well as for other incarcerated women constituting a comparative group in the project.

Objective

The main aim of the research is to find out the meaning of life, values and identity of women who realize motherhood in penitentiary conditions and their changes during childcare.

Method

Longitudinal research was carried out in the project, including two measurements: at time t1 (before childbirth) and t2 (after childbirth). Due to the expectations regarding changes in the meaning of life, values and identity of women practicing motherhood in penitentiary conditions - a comparative study was undertaken, which included two groups of women: a group of surveyed mothers (GM - women serving a prison sentence during pregnancy and conditions of penitentiary isolation; N=81) and a comparison group (GP - women deprived of liberty, having children, serving their sentence in the so-called ordinary residential wards; N=80). The selection of people for the study was purposeful, meeting the inclusion criteria in 2021. The exclusion criterion was the diagnosis of postpartum depression due to the specificity of the mother's functioning, including taking care of the child (Lutkiewicz, Bielelinik, Cieślak, Bidzan, 2020). The research was carried out in Prison No. 1 in Grudziadz. It is the only penitentiary unit in Poland that provides gynecological and obstetric care for women deprived of liberty.

The following tools were used in the study: Life Attitudes Profile-Revised (Polish adaptation: Klamut, 2010), Portrait Value Questionnaire PVQ-R3 (Portrait Value Questionnaire) by S. Schwartz (Polish adaptation: Ciecuch, 2012), Scale Dimensions of Identity Development Scale by K. Luyckx and co-authors (Polish adaptation: Brzezińska, Piotrowski, 2010) and an analysis of personal identification files of the inhabitants.

Results

The results of the research confirmed that women giving birth and then raising children in conditions of penitentiary isolation experience a change in values, identity and meaning of life. Some of the components of these mental constructs undergo significant changes.

The conducted statistical analyzes showed significant changes in all dimensions of the meaning of life, except for the acceptance of death. The surveyed mothers caring for children in isolation also experience a change in identity on two of its dimensions, namely identification with commitment and exploration in depth. Other dimensions remain unchanged.

The subjects also experience changes in value preferences. Significant changes occur in the areas of Achievement, Hedonism, Stimulation, Self-direction in action, Self-direction in thinking, Universalism-tolerance, Ecological Universalism, Social Universalism, Kindness-care, Humility, Adaptation to people, Adaptation to rules, Tradition, Social Security, Personal security, Prestige, Power over resources and Power over people.

Predictors of changes in the studied variables were identified, including the intensity of the identity and meaning of life dimensions.

The importance of sociodemographic variables included in the own research model for the construction of identity, meaning of life and the structure of value preferences was also recognized.

In addition, it was possible to identify similarities and differences in identity, meaning of life and the structure of value preferences between women - mothers and women from the comparison group - serving a prison sentence who do not take care of their child at that time, and their changes over time.

Conclusions

The conducted statistical analyzes showed significant changes in the psychological structures of women-mothers regarding the dimensions of the meaning of life and the dimensions of identity, as well as numerous changes in the field of value preferences. The diagnosed changes are different than in the group of women who are serving a prison sentence without caring for a child at that time. The analysis of the direction, scope and strength of changes observed in mothers caring for their children while serving a prison sentence indicates the positive impact

of penitentiary motherhood on women's psychological structures. On this basis, a faster adaptation to the life context in which a woman will find herself after serving a prison sentence can be assumed.

The research results have an application value and are the basis for designing social rehabilitation interactions for women serving prison sentences with their children. They can be useful for modifying social rehabilitation programs in terms of their adaptation to the type of crime and psychosocial condition of convicted women (including addictions).

The conducted research is the first and so far the only one in the country - and probably in the world.

Keywords:

Penitentiary motherhood, identity, values, meaning in life, penitentiary isolation, motherhood, change.